

اجلاس رهبران بزرگ ادیان جهانی مسیحیت، اسلام، یهود، بودائیسیم، هندوئیسم، سیک، کنفوسیوس و فیتیشیزم روز دوشنبه ۱۲ تیر ماه، با سخنان پوتین و پیام کوفی عنان در مسکو آغاز به کار کرد.

پوتین در سخنان خویش بر نقش دین در جامعه بشری و حیات انسانی تاکید نمود و خواستار همکاری رهبران ادیان جهانی در هدایت انسانها و تلاش جمعی آنان برای رسیدن به صلح و امنیت جهانی شد.

رئیس جمهور روسیه تاکید نمود: اینجانب پیام رهبران ادیان بزرگ جهان را به سران کشورهای بزرگ گروه هشت که در سن پترزبورگ گردهم می آیند ابلاغ خواهم کرد. برابری تمامی سازمان های مذهبی در برابر قانون، اصلی است که روابط دولت و دین در روسیه طبق آن بنا می شود. در روسیه معاصر تسامح، بردباری، اساس صلح مدنی و عاملی مهم در پیشرفت اجتماعی می باشد. وی خاطر نشان نمود که روابط اتحادیه های مذهبی و دولت در کشور براساس اصل آزادی وجدان و مذهب، و براساس تساوی تمام سازمان های مذهبی در برابر قانون و عدم دخالت دولت در فعالیت های آنها بنا می شود.

روابط اتحادیه های مذهبی و دولت در کشور ما براساس اصل آزادی وجدان و

مذهب، و براساس تساوی تمامی سازمان‌های مذهبی در برابر قانون و عدم دخالت دولت در فعالیت‌های آن‌ها بنا می‌شود.

ائتلافی که علیه افراط‌گرایی ایجاد شده است، "اتحاد تمدن‌ها"، به مکانیزمی موثر برای همکاری مجامع اسلامی و مسیحی تبدیل خواهد شد. رئیس‌جمهور روسیه همچنین اشاره نمود که عملاً به جهان «مناقشه تمدن‌ها» تحمیل می‌شود و باید این را کاملاً درک نمود که پیامدهای یک چنین رویارویی چقدر می‌تواند فاجعه‌آمیز باشد.

پوتین خاطر نشان نمود که ربع قرن پیش نیز کنفرانس جهانی نمایندگان ادیان جهانی حامی صلح در مسکو برگزار شده بود که به عقیده وی می‌توان آن را گامی در جهت رفع و منازعات جهانی و به پایان رساندن جنگ سرد نامید. اما به گفته وی، جهان با تهدیداتی جدید روبرو می‌شود و شاهد آن هستیم که در جهت ایجاد نفاق در جهان با توجه به مذهب و یا ملیت و در حله اول بین جهان اسلام و مسیحیت تلاش می‌شود.

در جلسه افتتاحیه این اجلاس آیت‌الله تسخیری دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی به عنوان نماینده سازمان کنفرانس اسلامی سخنرانی کرد و هدف از اجتماع رهبران ادیان را اعتلای کلمه‌الله، تلاش جهت گسترش عدالت و همکاری برای پاسخگویی به نیازهای معنوی انسان، ریشه کن کردن ظلم، اشغال، ترور یسم، تجاوز به حقوق انسانها و مقابله با جهانی سازی دانست. وی تمامی اهداف فوق‌الذکر را از آموزشهای اسلام برشمرد و ادامه داد: اسلام ما را به تأمل، تدبر، خردورزی، انصاف و احترام به دیگران دعوت نموده است. دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی نامه امام‌راحل (قدس سره) به‌گورباچف رئیس‌جمهوری شوروی سابق را دربرگیرنده تمامی اهداف فوق‌دانسته و رهبران ادیان جهانی را به همکاری با یکدیگر جهت ایفای نقش مثبت در مشارکت در مسیر تمدن بشری دعوت نمود. و با اشاره به فرازی از عهدنامه امام علی (ع) به مالک اشتر "الناس صنفان اما اخ لک فی الدین او نظیر لک فی الخلق" اظهار داشت: ما معتقد به برادری انسانی و جهانی هستیم و با این ایده انسانی باکل جهان برخورد می‌کنیم.

وی سپس خطاب به رهبران ادیان و رئیس جمهور روسیه اظهار داشت من به نام جهان اسلام از گرایش رهبران روسیه و شخص آقای پوتین به نزدیکی و همبستگی با جهان اسلام حمایت و تشکر می‌کنم. روسیه و جهان اسلام هر یک می‌توانند عمق استراتژیک یکدیگر باشند. وی اجلاس رهبران ادیان را نقطه عطفی در مسیر گفتگوی ادیان دانست که پیام‌آور صلح، دوستی و عدالت به همه جهانیان است.

آقای راویل عین‌الدین رئیس شورای مفتیان روسیه تمامی شرکت‌کنندگان در همایش جهانی رهبران ادیان را مخاطب خویش قرار داد و درخواست نمود که آنها به تقابل ادیان در جهان اجازه ندهند.

به گفته وی برای این کار لازم است که معاصرین درباه سنن مذهبی که همگان را به صلح و عشق فرامی‌خوانند، آگاهی کامل داشته باشند. "تحمیل زور چیزی جز عکس‌العمل متقابل به همراه نخواهد داشت. مهم تربیت نسل آینده با روحیه احترام متقابل است. ما نیاز داریم که اهمیت حفظ صلح در جهان را درک کنیم" و افزود:

"دین هیچگاه به ترور یسم دعوت نمی‌کند."

برل لازار رهبر کلیمیان روسیه نیز به نوبه خود اظهار داشت: "هر فردی باید بداند که آنکس که اقدام به ترور می‌کند، دشمن خداوند است."

چند نکته

- این اجلاس رویدادی است که مشابه آن در تاریخ نبوده است. حدود ۲۰۰ رهبر دینی و نماینده ادیان و مذاهب مختلف به دعوت شورای بین ادیان روسیه بدان پاسخ دادند. بطوری که برگزارکنندگان این اجلاس تاکید کردند: هدف از اجلاس حل و فصل مسایل فقهی نیست بلکه هدف آن تلاش برای رسیدن به یک موضع‌گیری مشترک صرف نظر از متدین یا لائیک بودن، در مورد مسایلی است که امروزه بیشترین نگرانی‌ها را برای بشریت ایجاد نموده است. یکی از

حادترین بحث‌های اجلاس بطوریکه در فوق اشاره شد، مربوط به جستجوی پاسخ برای این سؤال بود که رجال مذهبی چه کاری می‌توانند انجام دهند تا تروریسم را متوقف سازند؟

- مفتی طلعت تاج الدین رئیس اداره مرکزی دینی مسلمانان روسیه در اجلاس جهانی مذکور خواستار شد رهبران ادیان غیرمجاز بودن توجیه تروریسم توسط اصول مذهبی را اعلام کنند. وی اظهار داشت: "تمامی کتب مقدس، مخالف افراط و تروریسم هستند."

- "برل لازار" خاخام کل روسیه اظهار داشت: "ماباید به همه بفهمانیم که هیچ یک از رهبران دینی از ترور حمایت نمی‌کنند. تندروهای مذهبی وجود ندارند بدین معنی که شخص یا معتقد به یک دین است یا اینکه افراط گر است." وی معتقد است که رساندن این مفهوم به افکار عمومی ضرورت دارد. اغلب رجال دینی و مذهبی صرف نظر از اعتقادات و دینی که پیرو آن می‌باشند با خاخام موافق هستند. مدت‌ها است که با ایشان همه موافق هستند. چه نمایندگان مسیحیت، چه نمایندگان اسلام و تقریباً کلیه ادیان. همه در این مورد همفکر و هم صدا هستند که تروریسم نمی‌تواند هیچ توجیهی بخصوص توجیه دینی داشته باشد. اما مگر در سالهای گذشته جلسات میان ادیان کم بود که در آنها گفته شده بود که دین و تروریسم وجه مشترکی ندارند؟ این موضوع در مورد مبارزه با تروریسم چه کمکی کرده است؟

کشیش اعظم اسمولنسک و کالینینگراد کریل، رئیس بخش روابط خارجی کلیسای ارتدکس مسکو معنقد است که هیچ کمکی نکرده است. وی همچنین در ملاقات با خبرنگاران قبل از آغاز اجلاس تاکید نمود که همه کوشش‌های قبلی برای عکس العمل نشان دادن مشترک ادیان مختلف در برابر مظاهر ترور به اظهارات کلی منتهی می‌شد، مانند اصطلاحاتی از قبیل "بیابید در دوستی زندگی کنیم" یا "دین دلیل تروریسم نمی‌باشد." ولی به عقیده وی این‌ها حرفهایی بیش نبود. او یادآوری نمود: "افرادی که هواپیماها را در ایالات متحده آمریکا در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ ربودند، برای اقدامات خود استدلال‌ات دینی داشتند و بخاطر دین به سوی مرگ رفتند."

یعنی کلیه اظهارات رسمی رجال دینی هیچ فایده‌ای ندارد. هیچ کدام از ادیان جهان منشاء تروریسم نمی‌باشند ولی این واقعیت مانع از اقدامات تروریست‌ها که نام خدا را سرپوشی بر اقدامات خود کرده و به دادگاه عدل الهی اشاره می‌کنند، نمی‌شود.

کشیش کریل خاطر نشان نمود که "اگر چنانچه ما این مطالب را در چارچوب رعایت قواعد سیاسی بررسی کنیم در این صورت هیچوقت به هدف خود نخواهیم رسید." در عین حال عدم رعایت قواعد سیاسی به معنی صرفنظر کردن از احترام متقابل نیست. این بیشتر دعوتی است به رو آوردن به حقیقت هر قدر هم که تلخ باشد و خودداری از کلمات پوچ است که حتی ممکن است در ظاهر زیبا باشند.

صحبت از ارتباط متقابل ترور و مذهب و بطور کلی ماهیت ترور حقیقتاً ساده نیست. با وجود وسایل ارتباط جمعی تنها یک جمله بی احتیاط یا پیچیده کافی است تا آتش برخوردهای مذهبی برانگیخته شود. کافی است طوفانی را که پس از چاپ کاریکاتورهای محمد پیامبر اسلام در روزنامه‌های اروپایی منتشر شد و برخوردهایی که میان پلیس و مهاجران در شهرهای فرانسه رخ داد را بیاد آوریم. به همین خاطر همه ترجیح می‌دهند در پس جملات کلی که همه با آن آشنا هستند پنهان شوند. اما وجود همه این قواعد سیاسی اکثراً پوششی بر استانداردهای دوگانه می‌شود. بر کسی پوشیده نیست که کلاً برای اکثریت مردم متمدن، دشمنی با تروریسم بستگی به موقعیت سیاسی در این یا آن کشور دارد. چیزی که برای عده‌ای تروریسم است برای عده دیگر نهضت مقاومت است.

- کشیش کریل دعوت به تهیه نظام اخلاقی هماهنگی می‌کند که باید در قوانین همه کشورها منعکس گردد. تنها بعید است که نمایندگان قدرت‌های اجتماعی از استانداردهای دوگانه چشم پوشی کنند. اصول مشترک اخلاقی هنگامی که سیاست در دین دخالت می‌کند به نظر کافی نمی‌آیند. وی ابراز تردید نمود که اجلاس مسکو بتواند قواعد سیاسی مرسوم بین ادیان و سیاست را عوض کند. وی گفت: "با تهیه سند یگانه پایانی اجلاس امکان جدیدی برای تعمیق

گفتگوی بین ادیان که براساس آن بتوان به بحث‌های صریح‌تر و حساس‌تر پرداخت ایجاد می‌گردد.

- لازم به یادآوری است هدف از برگزاری اجلاس رهبران ادیان که به ابتکار روسیه انجام شد، ارسال پیام به نشست سران کشورهای صنعتی G8 (آمریکا، روسیه، کانادا، انگلیس، آلمان، فرانسه، ایتالیا و ژاپن) است که در این پیام مسایل مختلف جهانی از دیدگاه ادیان بررسی شده و گردهمایی سران مذاهب در آستانه ریاست روسیه در گروه ۸ باید امتیازات مدل روسی تمدن و متحدان آن در مقابله با نظریه آمریکایی را به نمایش بگذارد. این اصل گفتگوی صلح‌آمیز همه سنت‌ها و نه جنگ علیه بعضی از آنهاست. به همین دلیل بیلی گرهام روحانی خانواده بوش و نمایندگان کلیساهای نیرومند کاریزماتیکی که «جریان‌های جدید مذهبی» نامیده می‌شوند، در این اجلاس حضور ندارند ولی پروتستان‌های روس و اروپایی هستند. ۱۰ نفر روحانی با نفوذ واتیکان، شیعیان و سنی‌ها، ایلایای دوم پاتریاک گرجستان، ۴۰ نفر خاخام از سراسر جهان، مسیحیان قبط و پاتریاک بودایی کامبوج که از کشتار جمعی در این کشور جان سالم به در برد، حضور داشتند.

رسانه‌های عمومی در خاتمه این اجلاس مهم چنین نتیجه‌گیری کردند: در مجموع، ۲۰۰ نماینده جمعیت‌های با نفوذ مذهبی به مسکو آمده‌اند تا در برابر خطر جنگ تمدن‌ها و صرف نظر از تفاوت جهان بینی و شیوه عمل مذهبی، با هم متحد شوند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی